

Juni Dahr og Markens Grøde til Hattfjelldal

Norsk Bonde- og småbrukarlag runder 100 år i 2013. Dette skal feires sentralt og lokalt. I Hattfjelldal satses lokallaget på å feire jubileet med låvetæter på gården Dalen 24. august.

Hitt kom skuespillerne Juni Dahr og Gard B. Eidsvold med teaterrevyen av «Markens Grøde» av Knut Hamsun.

Nærmere 24.000 har nå sett «Markens Grøde»

som var på Låvetour i perioden 2005-2012. Stykket er vist 134 ganger på 29 ulike gårder over hele landet og også i Sverige. Nettopp det å spille på låver, og gjør for allfarvei er prosjektets hjerte og suksess, og gjør at publikum fortsatt strømmer til.

Bonde- og småbrukarlaget planlegger også flere aktiviteter i forbindelse med jubileet, blant annet låvedans for bønder og småbrukere.



Costello lover spesiell Bodø-konsert

Elvis Costello roser musikkfestukeproff Svante Henryson for hans enorme spennvidde. I Bodø 2. august står de på scenen sammen.

Det blir første gangen Costello er å høre i den nordligste landsdelen, og han lover at han skal «jobbe fram noe spesielt for Bodø» sammen med en av sine tidligere samarbeidspartnere, den svenske musikeren og komponisten Svante Henryson, som er musikkfestukas festivalprofil.

Sterkt møte med dødsleirene



MINNEHØYTIDELIGHET: Flere hadde møtt fram til minnehøytideligheten ved stasjonen på Fagerlimoen. Tidligere på dagen var det en liknende seremoni i Osen i Vefsn.

68 år etter at han så hundrevis av kamerater bli drept eller døde av sykdom og utmattelse har han vært tilbake.

Av Anne-Kristine Bastholm
redaksjon@helgeland-arbeiderblad.no

Velimir Pavlovic (92) har forsøkt å glemme de vonde opplevelsene, men er i dag glad for å kunne høre sine kamerater. I ei uke har han besøkt områdene der han og flere jugoslaviske soldater ble plassert i leire i Finnmark og Nordland. Nylig var han på besøk i Hennes og Vefsn sammen med sin kone Moravka og her besøkte han Osen og Fagerlimoen, foruten at han fikk se og kjøre på dagens veg over Korgfjellet.

Som avslutning på oppholdet på Helgeland, deltok han på et møte på kros på fjellet, hvor rundt 45 personer var møtt fram for å høre hans historie. De fikk også med seg et foredrag av historiker Michael Stokke fra Narviksenteret, som arbeider med ei doktorexaminasjon om de jugoslaviske fangene som ble sendt til anlegg i Nord-Norge.

Arbeid til vi døde

– Jeg vil helst glemme det jeg opplevde under krigsårene i Norge. Jeg hadde det ikke verst, men jeg opplevde mye grusomt. Jeg så mange av mine medfanger og venner bli drept eller dø av utmattelse og sykdom. Vi arbeidet under meget vanskelige kår og det var også tyskernes mening at vi var sendt hit for å arbeide til vi døde, forteller Velimir Pavlovic.

Som ung mann i Serbia arbeidet han som bilmekaniker, og engasjerte seg mot krigsmakten som partisan. En morgen ble han arrestert og fengslet uten at hans voktere fikk ut et eneste ord fra han. Seinerer bar det i godsvogner med tog til Tyskland og videre med båt til Bergen. Ingen av de om bord visste hvor de kom, men ble etter hvert klar over at de var i Norge.

Statuere eksempel

Han og noen hundre mann ble fraktet til Karasjok og der ble de umiddelbart stilt på ei røkke og dem ble plukket ut. De ble skutt på stedet for at dette skulle statuere et eksempel på at dette kom til å skje om ikke alle fulgte ordre og jobbet hardt.



TILBAKE PÅ HELGELAND: Velimir Pavlovic forteller om grusomme opplevelser, der han så og opplevde tortur, og anange venner ble skutt eller døde av utmattelse. Bak vises et bilde like etter ankomst Karasjok, der han står i midten. (Bilder: Anne-Kristine Bastholm)

I et meget engasjert innlegg fortalte 92-åringen om sine opplevelser og hvor tufft det var å arbeide i perioder med 38 minusgrader. Lite mat og elendige kår. 70 prosent av alle fanger som kom til Karasjok døde eller ble skutt. De siste, vel 100 som var igjen ble

overført til Pothusleiren i Rognan, deriblant Pavlovic. Han kom senere til både Osen leir og Fagerlimoen leir og avsluttet på polarskolen, der de ventet på freden.

Norske hjelpere

Under besøkene i Osen og Fager-

limoen fikk han møte barn og barnebarn av norske hjelpere som med fare for eget liv hadde hjulmet fanger til å rømme eller gi dem mat. Flere hadde historier å fortelle om fanger som klarte å flykte, men andre bare visste om de gusombeter som foregikk i

leirene og under arbeid på de såkalte blodveiene i Nord-Norge. Historiker Michael Stokke forsøker på det som skjedde under arbeid og i de tyske fangeleirene, som var knyttet til veianleggene i nord. Han går grundig til verks og legger om to år fram sin doktorav-

handling der også nordmenns engasjement blir tatt med. Han understreker at tyskerne fikk unngått mye med de planer som det norske veivesen hadde hatt liggende i årevis. Men arbeidet skjedde under svært drastiske forhold og til en særdeles høy

pris. Den prisen måtte medfanger til Pavlovic betale. Nå er han takknemlig for at norske privatpersoner og myndigheter bedrer de døde fangene med å opprettholde minnelunder og steder som disse.



BILDE: Ragnhild Mediå (t.h.) fra Korgen viser fram et bilde av serbiske fanger som overlevde krigen. Elsa Wærum (t.v.) formidler opplysningene på serbisk.



MØTE: Odd Johansen kom fra Mo for å hilse på og høre Velimir Pavlovic fortelle om sine erfaringer fra arbeidet under krigen. Far til Odd, (Kåre Johansen) ble ukommandert for å lede et av de mange gruppene på veiarbeidet, og han så mye tøff behandling av de serbiske fangene, forteller Odd. Til høyre Moravka Pavlovic.



VED MINNESTØTTA: Tolken Gordana Dimitrijevic sammen med tidligere serbisk krigsfange Velimir Pavlovic foran minnestøtta på Fagerlimoen i Korgen.



AVHANDLING: Michael Stokke ved Narviksenteret fortalte om arbeidet med doktoravhandlingen som tar for seg historien om de jugoslaviske fangene som arbeidet på veianlegg under krigen. Han viste også et oversikt over antall norske hirdvakter fra kommuner i Nordland.

• fakta

Velimir Pavlovic (92) bor i Beograd i Serbia. Han var tysk krigsfange i Norge fra 1942 til 1945. Den siste uka har han besøkt Karasjok, Tromsø, Hennes og Vefsn kommuner.

Arrangører for besøket i Norge er Narviksenteret – Nord-norsk stiftelse for historiefremføring, minneskiltning og trosbrygging. Den Norske ambassade i Serbia, Historie- og museumsforeningen i Karasjok samt Hennes, Vefsn og Hattfjelldal kommuner.